

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐสู่วิปฏิบัติเพื่อการพัฒนากระบวนการจัดการรัฐบาลดิจิทัล Data Governance for Government for the Development of Administrative System of a Digital Government

จุฬา ม่วงกล้า^{*}, มณชดา สุพรจักร^{**}, สาวินี รอดสิน^{***}, อุทัย ละชั่ว^{***}

Chula Muangklam^{*}, Molchuda Supornjak^{**}, Sawinee Rodsin^{***}, Uthai Lachuo^{***}

(Received : May 11, 2021 / Revised : June 21, 2020 / Accepted : June 29, 2020)

บทคัดย่อ

การพัฒนากระบวนการจัดการรัฐบาลดิจิทัล เป็นแนวความคิดการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานของระบบราชการต้องมีการปรับตัวให้เท่าทันกับโลกเทคโนโลยีดิจิทัล ให้เข้าสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล ตามแนวนโยบายการบริหารระบบราชการที่เอื้อประโยชน์ในการบริการสาธารณะ ที่สามารถขับเคลื่อนระบบราชการด้วยการบริหารจัดการข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ เพราะข้อมูล ถือเป็นทรัพยากรทางการบริหารประเทศที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแผนให้มีประสิทธิภาพ ปัจจุบันการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล การจัดทำคุณภาพของข้อมูล การเปิดเผยข้อมูล และการไม่นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม เป็นประเด็นปัญหาและอุปสรรคอาจเป็นผลมาจากการบริหารจัดการข้อมูลที่ไม่ครอบคลุมและไม่ชัดเจน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีมาตรการและแนวปฏิบัติในการใช้ธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ เป็นเครื่องมือนำทางสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จบทความนี้เป็นกระบวนการศึกษาข้อมูลโดยการศึกษาเอกสาร วัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวความคิดพัฒนาระบบราชการไทยสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล แนวคิดธรรมาภิบาลข้อมูลและความเชื่อมโยงกับการบริหารระบบราชการดิจิทัล แนวทางการขับเคลื่อนธรรมาภิบาลข้อมูลสู่การปฏิบัติในการพัฒนาระบบราชการไทย อันนำมาสู่บทสรุปการนำธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐสู่วิปฏิบัติเพื่อการพัฒนากระบวนการจัดการรัฐบาลดิจิทัล ให้ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม นำมาซึ่งการเป็นเครื่องมือทางการบริหารที่จะสามารถขับเคลื่อนการบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ในยุคดิจิทัลได้อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : ธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ, การพัฒนากระบวนการจัดการ, รัฐบาลดิจิทัล

^{*}, ^{**}, ^{***}, ^{****}อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

^{*}, ^{**}, ^{***}, ^{****} Lecturer of the Bachelor of Public Administration Program Faculty of Humanities and Social Sciences Uttaradit Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: ajulauru@gmail.com

Abstract

The development of administrative system of a digital is an idea that the mode of operation of the state bureaucracy which must adapt to the world dominated by digital technology with a goal of becoming a digital government, according to the policy of a bureaucracy that benefits citizens, which is able to drive the bureaucratic system through effective data management because data is considered an administrative resource indispensable to the development of effective plans. Nowadays, data security, data quality, data leak, and ineffective use of data are problematic issues, and the obstacles are possibly caused by incomprehensive and unclear data management. Thus, there needs to be measures and policies on data governance as a tool to achieve practical success. This article's this paper is an educational process through the study of documents, objective is to present the goal to transform Thai bureaucracy into a digital government, the concept of data governance and its relation to digital bureaucracy, and strategies to apply data governance to a Thai bureaucracy development practice towards the end of applying data governance to a practice to develop the digital governmental administrative system with concrete success, thus creating an administrative tool which is able to drive the development of the civil service that can effectively respond to needs of citizens and continuously develop the country according to the digital age strategy.

Keywords: Data Governance for Government, Administrative System Development, Digital Government.

บทนำ

เมื่อโลกพัฒนาเข้าสู่ยุคดิจิทัล การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างบุคคล องค์กรไปจนถึงระหว่างประเทศมีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น นำไปสู่ยุคของการแข่งขันกันในด้านที่ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น เป็นเหตุให้ องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนต้องเร่งปรับกลยุทธ์การทำงาน รวมถึงการแสวงหารูปแบบการปฏิบัติงาน และรูปแบบการบริการที่ตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจ เพื่อให้เกิดการบริการที่มีความสะดวก รวดเร็ว มีความแม่นยำ นำมาซึ่งเป็นแนวคิดสู่การกระตุ้นให้ภาครัฐเกิดการปรับตัวให้เกิดการปรับเปลี่ยนให้เกิดการบริหารจัดการให้มีมาตรฐานเทียบเท่าภาคเอกชนในหลายๆประเทศ การพัฒนาระบบราชการมาจากกระแสการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารที่ส่งผลต่อการก้าวสู่ยุคโลกาภิวัตน์นำมาสู่การสื่อสารแบบไร้พรมแดน (Global Communication) สังคมแห่งความรู้ รวมทั้งกระแสประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล เพื่อ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ความอยู่รอดและความสามารถในการแข่งขันกับนานาประเทศ ประเทศไทยประสบปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่บ่งบอกถึงสถานะของความเป็นประเทศที่ยังไม่ก้าวข้ามประเทศที่กำลังพัฒนา ด้วย กระแสสถานการณ์บ้านเมือง การเรียกร้องเรื่องความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศ การเปลี่ยนแปลงใน กระแสโลกาภิวัตน์ในสังคมโลก ทำให้ประเทศไทยต้องยอมรับการปรับตัวเข้าสู่การติดต่อ แข่งขัน และพัฒนา ประเทศให้มีความเท่าทันนานาประเทศ ทั้งการศึกษา การพัฒนาทางการแพทย์ ความก้าวหน้าทาง วิทยาศาสตร์ โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งที่สำคัญคือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชน ผ่านกลไกแห่ง รัฐ ด้วยการบริหารที่มีความก้าวหน้าต่อสมัยการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ด้วยการปรับเปลี่ยนภาครัฐไทยสู่การ เป็นรัฐบาลดิจิทัล (รัชพร วงศาโรจน์. 2564, ออนไลน์)

การปรับเปลี่ยนภาครัฐไทยสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล เป็นแนวคิดที่มุ่งใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปรับปรุง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบจนสามารถพัฒนาสู่การ เป็นรัฐบาลดิจิทัลโดยสมบูรณ์ โดยลักษณะของบริการภาครัฐหรือบริการสาธารณะจะอยู่ในรูปแบบดิจิทัลที่ ขับเคลื่อนโดยความต้องการของประชาชนหรือผู้ใช้บริการ (Citizen Driven) ซึ่งหมายถึงการที่ประชาชน สามารถเข้าถึงบริการได้โดยไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพ พื้นที่ และภาษาซึ่งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล จะช่วยให้รัฐบาลสามารถหลอมรวมการทำงานของภาครัฐเสมือนเป็นองค์กรเดียว บทบาทสำคัญในการบริหาร จัดการภาครัฐ ที่สามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการภาครัฐให้เกิดประสิทธิภาพประการหนึ่งคือ การบริหาร จัดการข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ เพราะข้อมูล ถือเป็นที่มาของแผนการบริหารประเทศ หากมีระบบการบริหาร จัดการข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) อย่างเป็นระบบจะส่งผลต่อการบริหารจัดการแผนให้มีความแม่นยำ และมี ประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2564, ออนไลน์)

สิ่งสำคัญในการบริหารจัดการแผนและนโยบายของภาครัฐให้นำไปสู่ความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ คือ “ข้อมูล” ซึ่งจัดเป็นทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรที่ เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการจัดการข้อมูลที่มีประสิทธิภาพเพื่อนำมาใช้สนับสนุนการขับเคลื่อน แผนการบริหารประเทศและสังคมดิจิทัลให้กับทุกภาคส่วน แต่ในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐยังประสบกับปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล (คณะกรรมการศึกษากระบวนการธรรมาภิ บาลและการเปิดเผยข้อมูลดิจิทัลเพื่อการบริหารราชการแผ่นดิน. 2562 : 28-29) ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาเชิง นโยบายและปฏิบัติ ทั้งในเรื่องความซ้ำซ้อนของข้อมูล ความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล (เช่น การรักษา ความลับ การเข้าถึงข้อมูล การรักษาความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคล) คุณภาพของข้อมูล (เช่น ความถูกต้อง ความ ครบถ้วน ความเป็นปัจจุบัน) การเปิดเผยข้อมูล และยังไม่มีหรือนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2564, ออนไลน์) ประเด็นปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้อาจเป็นผลมา จากการบริหารจัดการข้อมูลที่ไม่ครอบคลุมและไม่ชัดเจนของหน่วยงาน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้หน่วยงาน ภาครัฐมีมาตรการและแนวปฏิบัติในธรรมาภิบาลข้อมูลและบริหารจัดการข้อมูลที่มีประสิทธิภาพและ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ประสิทธิผล เพื่อให้การได้มาและการนำไปใช้ข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน มั่นคง ปลอดภัย รักษาความเป็นส่วนบุคคล และสามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคงปลอดภัยได้จริง (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. 2564, ออนไลน์) ธรรมนูญข้อมูลภาครัฐ (Data Governance for Government) จึงถูกจัดทำขึ้น เพื่อกำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้มีส่วนได้เสียในการบริหารจัดการข้อมูล กล่าวคือ บุคคลที่ได้รับบทบาทในธรรมนูญข้อมูลภาครัฐ จะมีหน้าที่ในการกำหนดขอบเขต กฎเกณฑ์ และนโยบายข้อมูลที่ใช้ในกระบวนการธรรมนูญข้อมูลภาครัฐ เพื่อควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล ตั้งแต่การสร้าง การจัดเก็บ การประมวลผล การใช้ การเผยแพร่ จนถึงการทำลาย โดยกฎเกณฑ์และนโยบายข้อมูลต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กรของแต่ละหน่วยงาน การวัดผลการดำเนินการช่วยให้เห็นระดับการดำเนินการของธรรมนูญข้อมูลภาครัฐ ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินการหรือคุณภาพของข้อมูล ธรรมนูญข้อมูลภาครัฐจะเป็นแนวทางให้หน่วยงานภาครัฐ ทั้งส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน และหน่วยงานของรัฐรูปแบบใหม่ นำไปปรับใช้ให้เข้ากับลักษณะเฉพาะของแต่ละหน่วยงานเพื่อให้สามารถปรับตัวตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (คณะกรรมการศึกษากระบวนการธรรมนูญและการเปิดเผยข้อมูลดิจิทัลเพื่อการบริหารราชการแผ่นดิน. 2562 : 31)

อย่างไรก็ตามประสิทธิผลของแนวนโยบายการบริหารระบบราชการด้วยระบบดิจิทัล จะนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีแนวปฏิบัติที่เหมาะสมจึง ตลอดจนต้องอาศัยแนวทางการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ ในบทความนี้ผู้เขียนจึงขอเสนอธรรมนูญข้อมูลภาครัฐสู่วิปฏิบัติเพื่อพัฒนาระบบรัฐบาลดิจิทัล จึงมุ่งที่จะนำเสนอ (1) การพัฒนาระบบราชการไทยสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล (2) แนวคิดธรรมนูญข้อมูลและความเชื่อมโยงกับการบริหารระบบราชการดิจิทัล (3) การขับเคลื่อนธรรมนูญข้อมูลสู่การปฏิบัติในการพัฒนาระบบราชการไทย (4) สรุปประเด็นสำคัญในการนำธรรมนูญข้อมูลภาครัฐสู่วิปฏิบัติเพื่อพัฒนาระบบรัฐบาลดิจิทัล

แนวคิดการพัฒนาระบบราชการไทยสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล

การปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานของระบบราชการ นอกจากสิ่งที่รัฐต้องการปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารงานด้วยเทคนิคทางการบริหารจัดการสมัยใหม่แล้ว สิ่งที่ภาครัฐจะต้องปรับเปลี่ยน(สมอุษา วิไลพันธ์. 2562 : 5) คือ การปรับตัวในการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาระบบการให้บริการแทนรูปแบบที่เป็นเอกสาร และการให้บริการผ่านเจ้าหน้าที่ และตามขั้นตอนกระบวนการของระบบราชการ ซึ่งทำให้รูปแบบการบริหารเกิดความไม่คล่องตัว และไม่เป็นระบบเท่าที่ควร การแสวงหาแนวทางการให้บริการประชาชนด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ และลดขั้นตอนระยะเวลา (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน 2564, ออนไลน์) ตลอดจนการลดการใช้ทรัพยากรที่สิ้นเปลือง เป็นประเด็นที่รัฐควรตระหนักในการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ ดังนั้นภาครัฐต้องมีการพัฒนาทั้ง คน ความรู้ เครื่องมือ และการเรียนรู้ตามกระแส

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

การเปลี่ยนแปลงในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ด้วยเหตุดังกล่าวรัฐต้องมีการปรับตัวให้เท่าทันกับโลกเทคโนโลยีดิจิทัล ให้เข้าสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) (ชัยทวี เสนะวงศ์. 2560 : 18-20).

แนวคิดการปรับเปลี่ยนและยกระดับภาครัฐไทยสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลจำเป็นต้องดำเนินการ(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2559 : 7-8) ดังต่อไปนี้

1. การปรับเปลี่ยนการทำงานภาครัฐด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ให้มีประสิทธิภาพ และมีธรรมาภิบาลเน้นการเชื่อมโยงข้อมูล และการทำงานของหน่วยงานภาครัฐเข้าด้วยกัน (Connected Government) โดยบูรณาการข้อมูลข้ามหน่วยงานจนเสมือนเป็นองค์กรเดียว (One Government) ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรดิจิทัลร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งจะลดความซ้ำซ้อนในการลงทุนในทรัพยากร

2. การสนับสนุนให้มีการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ (Open Data) และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานของรัฐ (Open Government) เพื่อนำไปสู่การเป็น Digital Thailand โดยการส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐและประชาชน เปิดเผย จัดเก็บ แลกเปลี่ยน และบูรณาการข้อมูล ตามมาตรฐาน Open Data เพื่อนำมาซึ่งการพัฒนาฐานข้อมูล รวมถึงชุดข้อมูลด้านต่าง ๆ โดยเชื่อมโยงข้อมูลจากทุกหน่วยงานภาครัฐโดยไม่ยึดติดความเป็นเจ้าของ และเปิดเผยต่อสาธารณะ เพื่อให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมบริการ และสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ทะเบียนข้อมูลประชาชน ที่เก็บรวบรวมข้อมูลบุคคลตั้งแต่เกิดจนตาย สำหรับการวางแผนพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต ข้อมูลสุขภาพที่จะพัฒนาสู่บริการสุขภาพถ้วนหน้า (Universal Healthcare) ทะเบียนข้อมูลเกษตร เป็นต้น การเชื่อมโยงการบริหารจัดการ การพัฒนา และการให้บริการของภาครัฐ จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการตัดสินใจที่เกิดจากการหลอมรวมทางสังคม รวมทั้งเกิดการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ นำไปสู่ความโปร่งใสและลดปัญหาการทุจริต

3. การพัฒนาแพลตฟอร์มบริการพื้นฐานภาครัฐ (Government Service Platform) เพื่อรองรับการพัฒนาแอปพลิเคชันหรือบริการรูปแบบใหม่ที่เป็นบริการพื้นฐานของทุกหน่วยงานภาครัฐ โดยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาแพลตฟอร์ม ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการและการให้บริการที่เป็นบริการพื้นฐานของทุกหน่วยงานภาครัฐ เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับทุกหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เช่น บริการใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์ บริการยืนยันตัวตน บริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ให้สะดวก รวดเร็ว และมีความปลอดภัยในการใช้งานและให้บริการ

4. การจัดให้มีบริการอัจฉริยะ (Smart Service) ที่อำนวยความสะดวกต่อประชาชนตามความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ บริการอัจฉริยะเป็นการแปรสภาพการบริการภาครัฐจากรูปแบบเดิมไปสู่รูปแบบการบริการที่ประชาชนผู้รับบริการสามารถเลือกใช้บริการสาธารณะผ่านระบบดิจิทัลตามความต้องการของแต่ละบุคคลได้ด้วยตนเอง รวมทั้งการพัฒนาไปสู่การบริการสาธารณะในลักษณะอัตโนมัติ (Automated Public Services) ตามหลักการออกแบบที่เป็นสากล และเข้ากับสถานการณ์ โดยประชาชนผู้รับบริการไม่ต้อง

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ร้องขอหรือยื่นเรื่องต่อรัฐ เช่น เมื่อมีเด็กเกิดใหม่ ประชาชนไม่ต้องแจ้งเกิดต่อภาครัฐ แต่ระบบจะเชื่อมโยงกับข้อมูลการแจ้งเกิดโดยโรงพยาบาล และบันทึกข้อมูลลงฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร รวมทั้งส่งหลักฐานให้ผู้ปกครองของเด็กเกิดใหม่เอง เป็นต้น

การปรับเปลี่ยนภาครัฐไทยสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล นับเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านที่หน่วยงานภาครัฐกำลังตื่นตัว และพยายามเรียนรู้ และปรับใช้ในองค์การภาครัฐในการให้บริการประชาชน ด้วยความแปลกใหม่ ย่อมมีข้อจำกัดที่นำไปสู่แนวปฏิบัติที่จะนำไปสู่ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการให้บริการแก่ภาคประชาชน ซึ่งปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการบริหารระบบราชการดิจิทัล ที่ไม่สามารถตอบสนองการให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจมีหลายมูลเหตุ เช่น การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงของคนในองค์การ ข้อจำกัดขององค์ความรู้ด้านดิจิทัล

แนวคิดธรรมาภิบาลข้อมูลและความเชื่อมโยงกับการบริหารระบบราชการดิจิทัล

ธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ (Data Governance for Government) คือ “การกำหนดสิทธิในการตัดสินใจและความรับผิดชอบ ในการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการจัดทำ การใช้งาน และการบริหารจัดการข้อมูล รวมถึงกระบวนการที่กำหนดบทบาท นโยบาย และมาตรฐาน ที่ช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานเกี่ยวกับข้อมูลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้หน่วยงานสามารถบรรลุเป้าหมายได้”

ในมุมมองของภาครัฐ ธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ (Data Governance for Government) หมายถึง “การกำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้มีส่วนได้เสียในการบริหารจัดการข้อมูลทุกขั้นตอน เพื่อให้การได้มาและการนำไปใช้ข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน รักษาความเป็นส่วนบุคคล และสามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคงปลอดภัย โดยใช้ข้อมูลเป็นหลักในการขับเคลื่อนประเทศ (สุกัญญา เรืองสุวรรณ. 2553 : 72-75) เช่น การใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์การตัดสินใจเชิงนโยบาย และการบริหารราชการแผ่นดิน การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการประชาชน การเสริมสร้างและผลักดันธุรกิจที่เกิดจากการใช้นวัตกรรมข้อมูล”

Intra-governmental Group on Geographic Information กำหนดองค์ประกอบหลักของธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐที่ดี (IGGI, 2005) ประกอบไปด้วย

1. มีความมั่นคงปลอดภัยและรักษาความเป็นส่วนบุคคล โดยมีมาตรการช่วยป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับข้อมูลและการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล
2. มีมาตรการควบคุมและจัดการระบบบริหารและกระบวนการจัดการข้อมูลหรือวงจรชีวิตของข้อมูล ตั้งแต่กระบวนการเก็บข้อมูลและการทำลายข้อมูล
3. มีนโยบายการใช้ข้อมูลที่ชัดเจน โดยกำหนดนโยบายและกฎเกณฑ์ของข้อมูลสำหรับธรรมาภิบาลข้อมูลและการบริหารจัดการข้อมูล

วารสารวิชาการ

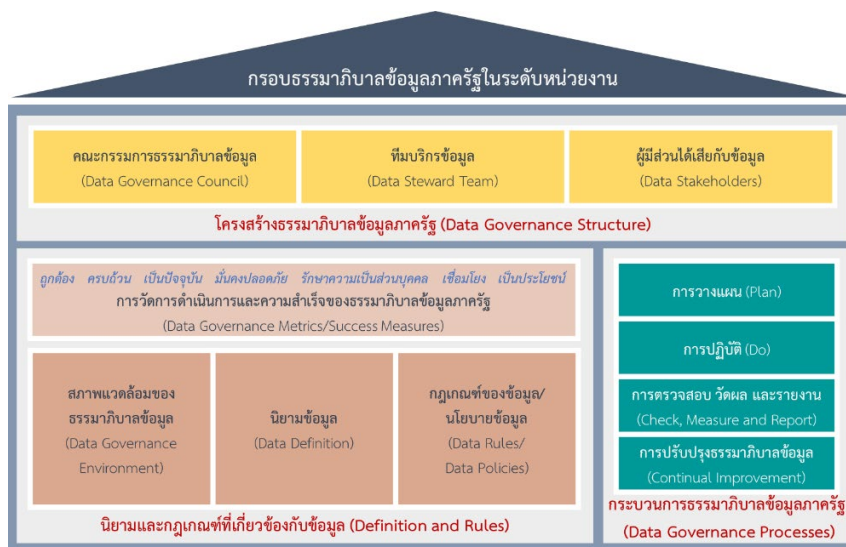
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

4. มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของเจ้าของข้อมูล โดยกำหนดวิธีการที่ผู้ดูแลข้อมูลหรือเจ้าของข้อมูลสามารถจัดการ เปลี่ยนแปลง หรือส่งผ่านข้อมูลให้ชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในกรณีที่ชุดข้อมูลหรือฐานข้อมูลบางแหล่งอาจจะมีผู้ดูแล ผู้ใช้งาน หรือเจ้าของข้อมูลหลายคนหรือหลายหน่วยงาน

5. ข้อมูลมีเมทาดาทา (Meta Data) โดยจะช่วยให้ผู้ใช้งานเข้าใจว่าข้อมูลชุดนี้คือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอะไร สามารถนำไปใช้งานอย่างไร และมีข้อจำกัดอะไร โดยมีมาตรฐานของเมทาดาทา (Meta Data) ที่เหมาะสมกับการใช้งาน

6. ข้อมูลมีคุณภาพ โดยมีมาตรการในการควบคุมคุณภาพของข้อมูลให้มีคุณภาพสูง ซึ่งจะสนับสนุนให้การดำเนินงานของหน่วยงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ดังนั้น สรุปได้ว่า ธรรมชาติของข้อมูลภาครัฐ หมายความว่า การกำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้มีส่วนได้เสียในการบริหารจัดการข้อมูลภาครัฐทุกขั้นตอน เพื่อให้การได้มาและการนำข้อมูลของหน่วยงานของรัฐไปใช้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน รักษาความเป็นส่วนบุคคล และสามารถเชื่อมโยงแลกเปลี่ยน และบูรณาการระหว่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคงปลอดภัย โดยใช้ข้อมูลเป็นหลักในการบริหารงานภาครัฐและการบริการสาธารณะ โดยการกำหนดกรอบแนวคิดธรรมชาติของข้อมูลภาครัฐในการบริหารจัดการภาครัฐ (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). 2564, ออนไลน์) ดังนี้

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). 2564, (ออนไลน์)

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

จากกรอบแนวคิดธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐในการบริหารจัดการภาครัฐ ประกอบด้วย โครงสร้างธรรมาภิบาลข้อมูล (Data Governance Structure) นิยามและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล (Definition and Rules) และกระบวนการธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ (Data Governance Processes) ทำให้ทราบรายละเอียดรูปแบบการทำงานของธรรมาภิบาลข้อมูลในการบริหารระบบราชการ (คณะกรรมการศึกษากระบวนการธรรมาภิบาลและการเปิดเผยข้อมูลดิจิทัลเพื่อการบริหารราชการแผ่นดิน. 2562 : 39) ดังรายละเอียดดังนี้

1. โครงสร้างธรรมาภิบาลข้อมูล (Data Governance Structure)

การกำหนดโครงสร้างธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐเพื่อแสดงลำดับชั้นระหว่างกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ และแสดงถึงสิทธิในการสั่งการตามลำดับชั้น ทั้งนี้จำนวนบุคลากรและความลึกของลำดับชั้นให้พิจารณาตามความเหมาะสมของแต่ละหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของรัฐสามารถจัดตั้งส่วนงานธรรมาภิบาลข้อมูลในรูปแบบที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย

1) คณะกรรมการธรรมาภิบาลข้อมูล (Data Governance Council) คณะกรรมการธรรมาภิบาลข้อมูลมีอำนาจสูงสุดในธรรมาภิบาลข้อมูลภายในหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งทำหน้าที่ตัดสินใจเชิงนโยบาย แก้ไขปัญหา และบริหารจัดการภายในคณะกรรมการธรรมาภิบาลข้อมูล ทั้งนี้ผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศระดับสูงอาจจะทำหน้าที่แทนผู้บริหารข้อมูลระดับสูง ซึ่งขึ้นอยู่กับความพร้อมของหน่วยงาน

2) ทีมบริการข้อมูล (Data Steward Team) มีบทบาทในการสนับสนุนให้เกิดธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐที่ดีภายในหน่วยงานภาครัฐ ทีมบริการข้อมูลรับคำสั่งโดยตรงจากคณะกรรมการธรรมาภิบาลข้อมูล ในขณะเดียวกันมีการให้ข้อมูลสนับสนุนในการตัดสินใจต่อคณะกรรมการธรรมาภิบาลข้อมูล โดยบริการข้อมูลด้านธุรกิจเป็นผู้ให้การสนับสนุนด้านธุรกิจ ขณะที่บริการข้อมูลด้านเทคนิคเป็นผู้ให้การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

3) ผู้มีส่วนได้เสียกับข้อมูล (Data Stakeholders) ทำหน้าที่ให้การสนับสนุนธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐต่อทีมบริการข้อมูลและคณะกรรมการธรรมาภิบาลข้อมูล

2. นิยามและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล (Definition and Rules)

1) สภาพแวดล้อมของธรรมาภิบาลข้อมูล (Data Governance Environment)

กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ แผนนโยบาย และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ ปัจจุบันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล ข่าวสาร หรือสิทธิส่วนบุคคลในประเทศไทย มีประเด็นที่อาจส่งผลกระทบต่อหลักแนวคิดธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ นอกจากนี้วัฒนธรรมของหน่วยงานที่เอื้อต่อการมีธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐมีองค์ประกอบหลายอย่างที่น่าสนับสนุนให้เกิดธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐที่ดีในขณะเดียวกันจะต้องคำนึงถึงข้อจำกัดที่อาจส่งผลในเชิงลบต่อการปรับเปลี่ยนหรือปฏิรูปให้เกิดธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐในหน่วยงานด้วย วัฒนธรรมองค์กร และสภาพแวดล้อมเป็นหนึ่งในข้อจำกัดที่อาจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในธรรมาภิบาลข้อมูลภายในหน่วยงานได้

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

2) การนิยามข้อมูล (Data Definition) การนิยามข้อมูลต้องมีความถูกต้องและชัดเจน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งนี้การจัดหมวดหมู่ของข้อมูลทำให้มองเห็นถึงภาพรวมของข้อมูล ขณะที่การทำเมทาเดตาเพื่อสร้างความเข้าใจต่อข้อมูลมากยิ่งขึ้น

3) กฎเกณฑ์ข้อมูล (Data Rules) กฎเกณฑ์ข้อมูลมักจะอ้างอิงถึงนโยบายและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล โดยนโยบายข้อมูลอธิบายถึงข้อควรปฏิบัติและข้อห้ามปฏิบัติ ขณะที่มาตรฐานข้อมูลอธิบายถึงวิธีการหรือขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมาภิบาลข้อมูลและการบริหารจัดการข้อมูลของหน่วยงาน

3. กระบวนการธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ (Data Governance Processes)

กระบวนการธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ เป็นขั้นตอนที่ใช้สำหรับกำกับดูแลการดำเนินการใด ๆ ต่อข้อมูลให้เป็นไปตาม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือนโยบายที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล กระบวนการธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ เริ่มต้นตั้งแต่การวางแผนไปจนถึงการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1) การวางแผน (Plan) การวางแผนเริ่มตั้งแต่กำหนดวิสัยทัศน์และประเด็นปัญหา ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญเนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นที่จะกำหนด กฎระเบียบ นโยบาย มาตรฐาน หรือแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อใช้ในธรรมาภิบาลข้อมูลและการบริหารจัดการข้อมูล หลังจากที่ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์และประเด็นปัญหาที่ชัดเจนแล้ว

2) การปฏิบัติ (Do) การปฏิบัติ การดำเนินการใด ๆ ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการข้อมูล และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น สถาปนิกข้อมูล นักออกแบบข้อมูล นักจัดการฐานข้อมูลวิศวกรข้อมูล นักวิเคราะห์ข้อมูล นักวิทยาการข้อมูล เจ้าของข้อมูล เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลผู้สร้างข้อมูล ผู้บริหาร ผู้ใช้ข้อมูล ซึ่งต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎระเบียบ นโยบาย มาตรฐาน และแนวปฏิบัติที่ได้กำหนดไว้ ขณะที่บริการข้อมูลจะให้ความรู้และสนับสนุนให้บุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบเหล่านั้น รวมถึงรายงานความก้าวหน้า ผลการปฏิบัติงานและประเด็นปัญหาที่พบระหว่างปฏิบัติงานจะถูกรายงานไปยังคณะกรรมการธรรมาภิบาลข้อมูล

3) การตรวจสอบ วัดผล และรายงาน (Check, Measure and Report) ในการตรวจสอบบริการข้อมูลจะดำเนินการตรวจสอบความสอดคล้องกันระหว่างกฎระเบียบ นโยบาย และมาตรฐานที่กำหนด กับ การปฏิบัติงานของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการข้อมูลและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ พร้อมทั้งทำการวัดผลด้านคุณภาพข้อมูล หลังจากนั้นรายงานผลความสอดคล้อง คุณภาพข้อมูล ความมั่นคงปลอดภัย และความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลไปยังคณะกรรมการธรรมาภิบาลข้อมูลและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงานและประเด็นปัญหาที่พบ

4) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continual Improvement) ธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดระบบบริหารและกระบวนการจัดการข้อมูล หรือวงจรชีวิตของข้อมูล จะถูกใช้

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

สำหรับการปรับปรุงกระบวนการธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ นโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล เกณฑ์การประเมินความพร้อมของธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ เกณฑ์การวัดระดับคุณภาพข้อมูล และโครงสร้างธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ

ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐยังประสบกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาเชิงนโยบายและการปฏิบัติ ทั้งในเรื่องความซ้ำซ้อนของข้อมูล ความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล เช่น การรักษาความลับ การเข้าถึงข้อมูล การรักษาความเป็นส่วนตัวบุคคล คุณภาพของข้อมูล เช่น ความถูกต้อง ความครบถ้วน ความเป็นปัจจุบัน การเปิดเผยข้อมูล เช่น หน่วยงานเจ้าของข้อมูลไม่อนุญาตให้เข้าถึงข้อมูล กระบวนการขอใช้ข้อมูลซับซ้อนและใช้เวลานาน ข้อมูลไม่อยู่ในรูปแบบที่ใช้งานต่อได้ง่าย และยังไม่มีหรือนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์กรมหาชน). 2560 : 37-38) ประเด็นปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้อาจเป็นผลมาจากการบริหารจัดการข้อมูลที่ไม่ครอบคลุมและไม่ชัดเจนของหน่วยงาน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้หน่วยงานภาครัฐมีมาตรการและแนวปฏิบัติในธรรมาภิบาลข้อมูลและบริหารจัดการข้อมูลที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้การได้มาและการนำไปใช้ข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน มั่นคงปลอดภัย รักษาความเป็นส่วนตัว และสามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคงปลอดภัยได้จริง กล่าวคือ บุคคลที่ได้รับบทบาทในธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ จะมีหน้าที่ในการกำหนดขอบเขต กฎเกณฑ์ และนโยบายข้อมูลที่ใช้ในกระบวนการธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ เพื่อควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล ตั้งแต่การสร้าง การจัดเก็บ การประมวลผล การใช้ การเผยแพร่ จนถึงการทำลาย โดยกฎเกณฑ์และนโยบายข้อมูลต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กรของแต่ละหน่วยงาน การวัดผลการดำเนินการช่วยให้เห็นระดับการดำเนินการของธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินการหรือคุณภาพของข้อมูล ธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐจะเป็นแนวทางให้หน่วยงานภาครัฐ ทั้งส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน และหน่วยงานของรัฐรูปแบบใหม่ นำไปปรับใช้ให้เข้ากับลักษณะเฉพาะของแต่ละหน่วยงานเพื่อให้สามารถปรับตัวตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

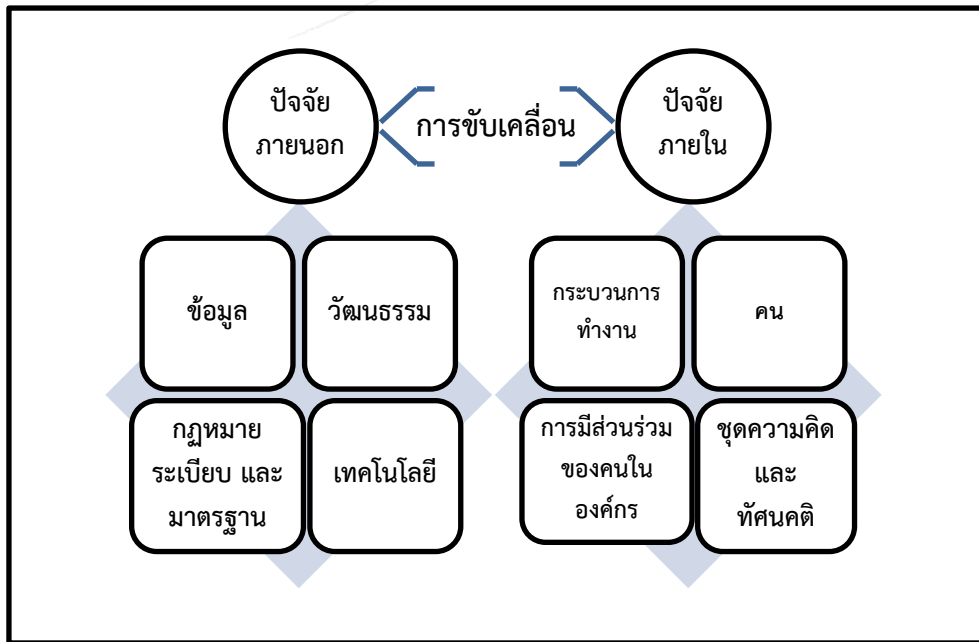
การขับเคลื่อนธรรมาภิบาลข้อมูลสู่การปฏิบัติในการพัฒนาระบบราชการไทย

ธรรมาภิบาลข้อมูลถือว่าเป็นเครื่องมือทางการบริหารที่ถูกออกแบบเพื่อพัฒนาระบบการบริหารราชการไทยในยุคดิจิทัล นับว่าเป็นเครื่องมือที่มีการพัฒนาระบบที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงแบบทางการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับการบริหารงานในยุคดิจิทัลให้เกิดประสิทธิภาพในการให้บริการมากขึ้น อย่างไรก็ตามเครื่องมือทางการบริหารจะไม่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพได้หากขาดปัจจัยในการขับเคลื่อนการดำเนินงานไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ดังนั้นกลไกสู่การขับเคลื่อนธรรมาภิบาลข้อมูลสู่การปฏิบัติในการพัฒนาระบบราชการไทย (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์กรมหาชน). 2560 : 39-55.) ดังต่อไปนี้

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

จากแผนภาพข้างต้นได้กล่าวถึงรูปแบบการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลด้วยการปรับใช้ธรรมาภิบาลข้อมูลสู่การปฏิบัติในการพัฒนาระบบราชการไทยต้องขับเคลื่อนด้วยปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ดังรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดแนวปฏิบัติให้มีกรอบการทำงานให้มีความชัดเจน ดังนั้นปัจจัยภายนอกต้องถูกวางรากฐานที่เป็นระบบ และได้มาตรฐาน ดังนี้

1. ข้อมูล มีรูปแบบการจัดการข้อมูลที่ได้มาตรฐาน ปลอดภัย ถูกต้อง มั่นคงปลอดภัยรักษาความเป็นบุคคล รวมถึงการทำลายข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ
2. กฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรฐาน การสร้างมาตรฐานและกฎระเบียบในการรองรับเป็นการสร้างแนวปฏิบัติ การควบคุม และการให้โทษ ที่ถูกต้องตามหลักการบริหารระบบราชการ
3. เทคโนโลยี การขับเคลื่อนการบริหารจัดการระบบราชการด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และการประสานงานด้วยนวัตกรรมที่ทันสมัยในยุคโลกาภิวัตน์
4. วัฒนธรรม การสร้างวัฒนธรรมผ่านกระบวนการทำงาน การพัฒนาองค์ความรู้ และความเชื่อมั่นในเทคโนโลยี เพื่อลดแรงต้านการปรับเปลี่ยนสู่ยุคดิจิทัล

ปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยระดับบุคคลและองค์กรจะต้องมีการปรับแนวปฏิบัติให้สอดคล้องกับแนวนโยบายการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล

1. คน การพัฒนาคนในองค์กรทั้งผู้นำ พัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพ ให้เกิดการเรียนรู้ ยอมรับ และพัฒนาศักยภาพในการบริหารราชการด้วยระบบดิจิทัล
2. ชุดความคิดและทัศนคติ การมีทัศนคติที่มุ่งเน้นการให้บริการและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

3. การมีส่วนร่วมของคนในองค์กร กระบวนการเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากร
4. กระบวนการทำงาน การปรับกระบวนการให้เกิดประสิทธิภาพ ด้วยการมุ่งเน้นผลลัพธ์ของการให้บริการด้วยนวัตกรรมทางการบริหารด้วยระบบดิจิทัล
ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐที่ดีนั้น หน่วยงานควรคำนึงถึง
 1. บทบาทของผู้บริหาร ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการผลักดันให้เกิดธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ ดังนั้นผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานต้องมีความมุ่งมั่นในการผลักดันให้เกิดธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ
 2. จัดตั้งคณะทำงาน จัดตั้งคณะทำงานให้สอดคล้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละตำแหน่ง ตามที่ได้กำหนดไว้ในกรอบธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ ทั้งนี้หน่วยงานสามารถดูความเหมาะสมในการบริหารจัดการบุคลากรที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติงาน
 3. กำหนดกระบวนการธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ การกำหนดกระบวนการธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ (Data Governance Process) ตามที่ได้กำหนดไว้ในกรอบธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ เริ่มตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ วัดผลและรายงานไปจนถึงการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
 4. กำหนดนโยบาย กฎเกณฑ์ของข้อมูล การกำหนดนโยบายข้อมูลจัดเป็นหนึ่งในพื้นฐานของธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ นโยบายที่กำหนดสามารถใช้รายละเอียดตามที่ระบุในกรอบธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐได้โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งหรือข้อกำหนดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการเผยแพร่และสื่อสารให้กับเจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในหน่วยงานและภายนอกหน่วยงาน
 5. การปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ กลุ่มคนที่ได้กำหนดไว้ในธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ มีหน้าที่ในการดำเนินงานที่แตกต่างกันออกไป โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผน การลงมือปฏิบัติการตรวจสอบ และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ
 6. ตรวจสอบเพื่อการประเมินผล การทำงานในภาพรวมเพื่อเป็นข้อมูลที่ใช้สำหรับการตัดสินใจ เพื่อการปรับปรุงหรือพัฒนาในอนาคต และบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ตลอดจนเป็นแนวทางในการบริหารจัดการต่อไป

การปรับเปลี่ยนภาครัฐไทยสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล นับเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านที่หน่วยงานภาครัฐกำลังตื่นตัว และพยายามเรียนรู้ และปรับใช้ในองค์กรภาครัฐในการให้บริการประชาชน ด้วยความแปลกใหม่ ย่อมมีข้อจำกัดที่นำไปสู่แนวปฏิบัติที่จะนำไปสู่ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการให้บริการแก่ภาคประชาชน ซึ่งปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการบริหารระบบราชการดิจิทัล ที่ไม่สามารถตอบสนองการให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจมีหลายสาเหตุ เช่น การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงของคนในองค์กร ข้อจำกัดขององค์ความรู้ด้านดิจิทัล

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

สรุปประเด็นสำคัญในการนำธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐสู่วิถีปฏิบัติเพื่อการพัฒนาธรรมาภิบาลดิจิทัล

ธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ (Data Governance for Government) เปรียบเสมือนเป็นแนวทางในการริเริ่มกำหนดกลไกต่าง ๆ ในธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการข้อมูล ให้ได้ซึ่งข้อมูลที่มีคุณภาพ มีความปลอดภัย สร้างมูลค่า และสามารถเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานทั้งการเปิดเผยข้อมูล เชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูล และการสร้างประโยชน์จากข้อมูลต่อไปในอนาคต ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินงานและการแข่งขันของประเทศจากกรอบธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐแสดงให้เห็นถึงโครงสร้าง กระบวนการและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ กรอบธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐนั้นจะต้องจัดทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ดังนั้นหน่วยงานควรต้องดำเนินการและวัดผล ปรับปรุงประสิทธิภาพอยู่เสมอเพื่อยกระดับการดำเนินงานให้มีธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐที่มีให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน เพิ่มศักยภาพ ส่งผลดีทั้งต่อประชาชนและประเทศชาติ

ความเชื่อมโยงสู่การนำเครื่องมือ ธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ (Data Governance for Government) สู่การปฏิบัติจะยังคงเป็นกระบวนการเชิงนโยบายที่เป็นนามธรรม หากไม่มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน และการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน ตลอดจนการรายงานผล และวัดผลการปฏิบัติงานในเชิงประจักษ์ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การวัดผลจากภาพสะท้อนของความพึงพอใจในการรับบริการของประชาชนจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการในระบบรัฐบาลดิจิทัล

ดังนั้น การพัฒนาการระบบการจัดการภาครัฐ เพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลจะต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ พัฒนารูปแบบการพัฒนาสังคมดิจิทัลให้สอดคล้องกับบริบททางการบริหารของประเทศ รวมถึงการวัดผลการปฏิบัติงานโดยยึดถือความพึงพอใจในการให้บริการประชาชนเป็นสำคัญ ตลอดจนการพัฒนาและแก้ไขปรับปรุงผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อก้าวสู่การเป็นประเทศแห่งการพัฒนาทางด้านดิจิทัลที่เป็นที่ยอมรับในสังคมโลก

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2553). **คู่มือการจัดทำมาตรฐานเพื่อการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ (Data Standardization for e-Government Interoperability Manual)**. สืบค้น 27 เมษายน 2564. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.mdes.go.th/assets/portals/1/file/download/2558_04_08%204.pdf
- คณะกรรมการศึกษากระบวนการธรรมาภิบาลและการเปิดเผยข้อมูลดิจิทัลเพื่อการบริหารราชการแผ่นดิน. (2562). **ธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ**. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน).
- ชัยทวี เสนะวงศ์. (2560). **คุณลักษณะของ Digital Organization**. วารสารคน. 37(2) : 22-29.
- รัชพร วงศาโรจน์. (2564) **Big data ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล กับความท้าทายที่ต้องเผชิญ**. กรุงเทพธุรกิจ สืบค้น 27 เมษายน 2564. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/636201>
- สมอุษา วิไลพันธุ์. (2562). **การปฏิรูปกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล : ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์**. วารสารรามคำแหง, ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์ 2 (2) : 1-27.
- สุกัญญา เรืองสุวรรณ. (2553). **การพัฒนาคุณภาพข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพองค์การ**.วารสารสารสนเทศศาสตร์, 28(3) : 73-79.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2564). **แนวทางพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล**. สืบค้น 1 พฤษภาคม 2564. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/attachment/page/process_devskill_digital.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2560). **รายงานการศึกษาเพื่อยกระดับการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน).
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2564). **ภาครัฐไทยกับการก้าวเข้าสู่รัฐบาลดิจิทัล**. สืบค้น 28 เมษายน 2564. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2559/mar2559-7.pdf
- _____ (2559). **ภาครัฐไทยกับการก้าวเข้าสู่รัฐบาลดิจิทัล**. สืบค้น 20 เมษายน 2564.[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2559/mar2559-7.pdf
- Intra-governmental Group on Geographic Information (IGGI). (2005). **The Principles of Good Data Management**. The Office of the Deputy Prime Minister.